

Nuorten seksuaaliterveyden edistäminen kampanjoiden avulla

Kirjallisuuskatsaus

Hoitotyön koulutusohjelma,
sairaanhoitaja
Opinnäytetyö
23.4.2010

Ulla Roiha
Milica Ruukki

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto	
Hoitotyön koulutusohjelma		Sairaanhoitaja AMK	
Tekijä/Tekijät			
Ulla Roiha ja Milica Ruukki			
Työn nimi			
Nuorten seksuaaliterveyden edistäminen kampanjoiden avulla			
Työn laji		Aika	Sivumäärä
Opinnäytetyö		Kevät 2010	26 + 2 liitettä
TIIVISTELMÄ			
<p>Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, millaisia vaikutuksia valistuskampanjoilla on nuorten seksuaaliterveyteen. Tarkoituksena oli myös tuoda esille, miten kampanjoista ilmennyt tietoa voitaisiin käyttää nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen terveydenhoitotyössä. Opinnäytetyössä esitetään myös ehdotuksia nuorille suunnattavien seksuaaliterveyskampanjoiden tehostamiseksi. Opinnäytetyö on osa Metropolia Ammattikorkeakoulussa toteutettavaa hanketta, jonka aiheena on Seksuaaliterveyden edistäminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja ammatillisessa koulutuksessa vuosina 2008-2011.</p> <p>Opinnäytetyömme toteutettiin systemaattista kirjallisuuskatsausta soveltaen. Katsaukseen valitsimme 14 nuorten seksuaaliterveyteen liittyvää englanninkielistä tutkimusartikkelia. Koska nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen liittyvistä kampanjoista ei ollut saatavilla riittävästi tutkimusaineistoa, laajensimme hakua koskemaan myös nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen liittyviä projekteja ja interventioita. Otimme aihepiiriimme myös joukkotiedotusvälineet ja niiden vaikutukset nuorten seksuaaliterveyteen. Aineisto on hankittu pääasiallisesti sekä MedLine että PubMed- tietokannoista. Aineistoa on hankittu myös Google- hakukoneen kautta, jolloin mukaanottokriteerinä on ollut se, että käytetty tietolähde on ollut asianmukainen ja luotettava.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan kampanjoiden avulla voidaan vaikuttaa nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen. Viiden kampanjoihin liittyvän tutkimuksen yhteydessä havaittiin, että kampanjat olivat useimmiten tavoittaneet kohderyhmänsä ja vaikuttaneet näihin. Yhdessä tutkimuksessa altistuminen oli ollut heikkoa. Huolellisesti kohdennetulla ja intensiivisellä joukkotiedotuskampanjalla voidaan vaikuttaa nuorten seksuaaliterveyteen. Joukkotiedotusvälineiden kautta suunnatulla informaatiolla näyttää myös olevan ainakin jonkin verran myönteisiä vaikutuksia nuorten seksuaaliterveyteen. Perheille suunnattu informaatio sekä television, radion että painetun sanan muodossa näyttää olevan yhteydessä seksuaaliterveyden edistämiseen. Euroopassa kolme neljästä aikuisesta raportoi saaneensa tietoa sukupuolitaudeista television, kirjojen tai lehtien välityksellä; yhdysvaltalaisista ainoastaan yksi neljästä. Informaatio saattaa olla erityisen tehokasta nuorten seksuaaliterveyden edistämässä, jos se toteutetaan nuorten käyttämällä ja heihin vetoavalla kielellä. Tiedotusvälineiden vaikutusten arvellaan olevan sitä tehokkaammat mitä pidempään ja useampia kanavia käytetään samanaikaisesti. Vaikutus korostuu, kun samassa yhteydessä käytetään ihmissuhdemenetelmiä.</p>			
Avainsanat			
nuoret, seksuaaliterveyden edistäminen, kampanjat, joukkotiedotusvälineet			

Degree Programme in		Degree
Nursing and Health Care		Bachelor of Health Care
Author/Authors		
Ulla Roiha and Milica Ruukki		
Title		
Promoting the Sexual Health of Adolescents Through Campaigning		
Type of Work	Date	Pages
Final Project	Spring 2010	26+ 2 appendices
<p>ABSTRACT</p> <p>The purpose of this final project was to find out about the effects of sexual health campaigns on the sexual health of young people. Another purpose of this study was to discuss how to utilize similar ideas in health care to improve young people's sexual health. An aim was also to study how those campaigns could be improved. The final project was part of a larger project with the same theme carried out by Helsinki Metropolia University of Applied Sciences, Finland.</p> <p>This final project was carried out adapting the concept of systematic literature review. The material consisted of 14 international studies and research articles, which dealt with the sexual health of adolescents and young adults. Since there wasn't enough material of sexual health campaigns to improve young people's sexual health, we also included articles on other projects, studies and interventions that were closely connected to the field of study. We also included articles that studied mass media and its effect on the sexual health of adolescents and young adults. The material was collected from the databases MedLine and PubMed and Google.</p> <p>According to the articles, campaigning had a positive effect on the sexual health of young people. Five of the articles studying campaigns directly found out that the campaigns had found their target audience and they had had an effect on those. One of the studies found that both exposure and effect had been weak. It was clear that a sedulously constructed and aimed campaign had clearly a positive effect on the sexual health of young people. Mass media seemed to have at least some positive effect thereupon as well. Information aimed at families in the form of both printed word, TV and radio seemed to have an effect on young people's sexual health as well. In Europe, three out of four adults reported having received information about STD's from television, books and magazines; in the United States, the corresponding ratio was one out of four. The information especially appeared to be effective when it was relayed in the language that appealed to young people. It appeared that using mass media in campaigning had a better impact the longer the campaign was, and the more different media was used. The effect was intensified if human relationship strategies were employed simultaneously.</p>		
Keywords		
adolescent, sexual health, campaign, mass media		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	LÄHTÖKOHDAT SEKSUAALITERVEYDEN EDISTÄMISELLE	2
2.1	Tausta	2
2.2	Nuorille suunnattuja seksuaaliterveyskampanjoita Suomessa	4
2.3	Nuorille suunnattuja seksuaaliterveyskampanjoita ulkomailla	8
2.4	Kampanja käsitteenä	9
3	TYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	11
4	KIRJALLISUUSKATSAUS MENETELMÄNÄ	12
5	AINEISTON KERUU JA ANALYSOINTI	13
5.1	Aineiston keruu	13
5.2	Aineiston analyysi	14
6	TULOKSET	14
6.1	Kampanjat nuorten seksuaaliterveyden edistäjänä	14
6.2	Interventioiden ja kouluvalistusten vaikutuksia nuorten seksuaaliterveyteen	18
6.3	Joukkotiedotusvälineiden vaikutuksia nuorten seksuaaliterveyteen	20
7	POHDINTA	22
	LÄHTEET	24
	LIITTEET 1 - 2	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö on osa Metropolia Ammattikorkeakoulussa toteutettavaa hanketta, jonka aiheena on Seksuaaliterveyden edistäminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja ammatillisessa koulutuksessa vuosina 2008 – 2011. Hankkeen tarkoituksena on arvioida, miten nuorten seksuaaliterveyden edistäminen toteutuu terveydenhuollon ammattilaisen, kunnan ja nuoren asiakkaan näkökulmasta sekä edistää nuorten seksuaaliterveyden osaamista ja niihin liittyviä menetelmiä kunnassa. Hankkeessa ovat mukana Helsingin ja Keravan kaupungit, Väestöliitto sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Hankkeen taustalla on Sosiaali- ja Terveysministeriön toimintaohjelma, joka määrittää seksuaali- ja lisääntymisterveyden tavoitteita ja toimenpiteitä vuosille 2007 - 2011. Toimintaohjelman laatimisen lähtökohtana ovat väestön seksuaali- ja lisääntymisterveyden ongelmat ja niitä vaarantavat tekijät ja ilmiöt yhteiskunnassa, kuten esimerkiksi kansainväliset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset muutokset. Lisääntynyt alkoholin ja huumeiden käyttö altistaa seksuaaliseen riskikäyttäytymiseen ja väkivaltaan. Länsimaisen yhteiskunnan seksualisoituminen tavoittaa tiedotusvälineiden ja suurille joukoille suunnatun viihteen kautta laajan yleisön. Nuoret ovat erityinen riskiryhmä seksuaalisvärtteiselle viestinnälle, koska he eivät kykene ikänsä, vähäisen elämäkokemuksensa ja tietojensa puolesta vielä arvioimaan saamaansa tietoa. Toimintaohjelma käsittää seksuaali- ja lisääntymisterveyden osana kansanterveyttä ja seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen osana terveyden edistämistä. (STM 2009.)

Opinnäytetyössä on tarkoituksena selvittää sovelletun kirjallisuuskatsauksen avulla millaisia vaikutuksia kampanjoilla on nuorten seksuaaliterveyteen sekä ehdottaa miten kampanjoita voitaisiin hyödyntää nuorten seksuaaliterveyden edistämässä terveydenhoitotyössä. Tutkimusaineiston mukaanottokriteerinä on ollut se, että aineisto on toteutettu 2000- luvulla tai sen jälkeen. Nuoret on rajattu koskemaan 12 – 25 -vuotiaita vähäisen aineiston vuoksi. Alun perin tarkoituksena oli rajata ikäryhmä 13 - 18 vuotiaisiin, mutta vähäisen tutkimusmateriaalin vuoksi haku laajennettiin koskemaan myös nuoria aikuisia.

Koska kampanjoista ei löytynyt riittävästi tutkimusaineistoa, laajennettiin hakuja koskemaan myös nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen liittyviä projekteja sekä interventioita. Mukaan otettiin myös joukkotiedotusvälineet ja niiden vaikutukset nuorten

seksuaaliterveyteen. Opinnäytetyössä käytetty aineisto on hankittu pääasiallisesti sekä MedLine että Pubmed -tietokannoista. Aineistoa on hankittu myös Google- hakukoneen kautta, jolloin mukaanottokriteerinä on ollut se, että käytetty tietolähde on ollut asianmukainen ja luotettava.

2 LÄHTÖKOHDAT SEKSUAALITERVEYDEN EDISTÄMISELLE

2.1 Tausta

Opinnäytetyömme taustalla on seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen ohjelma 2007 - 2011, jota laatimaan sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän 2006. Kosunen (2006) laati työryhmälle muistion tausta-aineistoksi. Muistiossa tuodaan esille Euroopan neuvoston yleiskokouksessa 2004 hyväksymä strategia, jonka tarkoituksena on edistää seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja siihen liittyviä oikeuksia. Strategiaan liittyvässä taustamuistiossa painotetaan, että jokaisen maan tulee laatia oma kansallinen ohjelmansa, joka perustuu paikallisten tarpeiden arviointiin. Euroopan neuvosto kehottaa jäsenmaitaan paneutumaan esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin; lasten ja nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyden opetukseen ja tiedon lisäämiseen, teiniraskauksien lisääntymiseen, sukupuoliteitse tarttuvien tautien lisääntymiseen sekä korkeisiin aborttilukuihin. (Kosunen 2006.)

Nuorten kasvuympäristö esimerkiksi tietotekniikan osalta on muuttunut. Väestöliiton seksuaalikasvatuksen malli perustuu laaja-alaiseen kuvaan seksuaalisuudesta yksilön sisäisenä ominaisuutena sekä sen portaittaiseen kehitykseen. Ohjelman mukaan koulujen terveyskasvatuksen tulee sisältää korkeatasoista opetusta seksuaalisuudesta ja seksuaaliterveydestä. (Väestöliitto 2003.) Seksuaaliterveydestä käytetään paljon erilaisia termejä, seksuaalisuus-sanaa on alettu käyttää vasta 1800 -luvulla. Sitä aikaisemmin puhuttiin halusta tai himosta toista ihmistä kohtaan. Seksuaaliterveys-termi on vakiintunut vasta viime vuosina. Se tarkoittaa, että ihminen voi toteuttaa omaa löydettyä seksuaalisuuttaan vapaana riskistä saada sukupuolitauti, ei-toivottu raskaus tai tulematta kohdelluksi väkivaltaisesti tai syrjittynä. Seksuaaliterveyteen kuuluu myös seksuaalioikeuksien kunnioittaminen. Seksuaalioikeudet -termi esiintyi YK:n asiakirjoissa 1970- ja 1980-luvuilla, niiden mukaan ihmisellä on oikeus valita seksuaaliset tarpeensa, oikeus tietoon ja opetukseen sekä oikeus seksuaaliterveyttä edistäviin palveluihin.

Lisääntymisoikeuksien mukaan naisella on oikeus päättää, tekeekö hän lapsia, milloin, miten ja kenen kanssa. Samalla siihen kuuluu oikeus saada tietoa seksuaalisuudesta ja lisääntymisestä. Oikeuksien tarkoituksena oli alun perin saada raskauden keskeytys turvalliseksi ja lailliseksi sekä mahdollisuudet turvalliseen ja tehokkaaseen ehkäisyyn. WHO alkoi käyttää lisääntymisterveys-termiä tavoitteenaan lisätä naisten ja lasten arvoa, terveyttä ja näkyvyyttä eri kulttuurien piireissä sekä huomioida maailman väestöongelma. (Bildjuschkin – Ruuhilahti 2008: 15, 16.)

Väestöliiton (2003) seksuaalipoliittisen toimintaohjelman mukaan pääpaino on ennaltaehkäisevässä terveydenhuoltopolitiikassa ja kohderyhmänä ovat etenkin nuoret. Ennaltaehkäisevän toiminnan on oltava pitkäjänteistä. 1990-luvulla ennaltaehkäisevää toimintaa supistettiin esimerkiksi kouluterveydenhuollon osalta ja nuorten seksuaaliterveyden on osoitettu huonontuneen vuodesta 1994 lähtien. Lisääntyneet klamydiatulehdukset ja raskaudenkeskeytykset ovat olleet tästä seurauksena. 1990-luvun laman myötä lopetettiin nuoria palvelleet ehkäisyneuvolat suurelta osin ja perhekasvatuksen opetus poistettiin kouluista 1994. (Väestöliitto 2003.) Julkisten palvelujen karsiminen yhdessä opetussuunnitelmamuutosten kanssa saattoi heikentää seksuaalikasvatuksen toteuttamista. Opetussuunnitelmien valmisteluja koskien kunnat ja koulut saivat lisää itsenäisyyttä.

Vuonna 1994 peruskoulun yläasteen valtakunnallinen opetussuunnitelma antoi kouluille aiempaa enemmän vastuuta ja mahdollisuuksia opetussuunnitelmien kehittämisessä, vaikka myös kunnan roolia painotettiin edelleen. Vuonna 1985 oppiaineiden joukosta poistetun kansalaistaidon sisältämät seksuaalikasvatuksen teemat sisällytettiin eri oppiaineisiin, esimerkiksi biologiaan, kotitalouteen ja liikuntaan. Vuoden 1994 opetussuunnitelma mahdollisti yläasteen valinnaisaineet, mutta aikaisempaan opetussuunnitelmaan verrattuna yläasteen liikunnan ja kotitalouden vähimmäistuntimääriä pienennettiin ja tämä oli seksuaalikasvatuksen kannalta merkittävä muutos. Biologian opetukseen seksuaalikasvatuksen aiheita kuului kuitenkin vielä edelleen. Laki perusopetuslain muuttamisesta 2001 vahvisti terveysopetusta, kun terveystieto sai oman oppiaineen aseman. (Liinamo 2005: 15, 18.)

Sanniston ja Kosusen (2009) tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nuorten seksuaaliterveyden palveluja Suomessa, liittyen lähinnä neuvontaan, abortteihin ja sukupuoliteitse leviäviin tauteihin. Sähköpostikysely tehtiin kaikille Länsi-Suomen terveysasemille. Nuoriin erikoistuneita palveluja löytyi 63 terveysasemasta vain kolmesta. Muista niitä

löytyi yhdistettynä muihin palveluihin. Keskimääräinen odotusaika neuvontaan oli 4,8 päivää hoitajille ja 12,5 päivää lääkäreille. 46 paikassa hoitajat saivat suorittaa klamydiatestejä ilman lääkärin paikallaoloa, ohjeita suojautumiselta sai 11 paikasta. 15 paikassa minimi-ikä oli määrätty ehkäisyn saamiselle. Ehkäisy oli ilmaista vain aluksi. Kouluterveydenhoitajat osallistuivat aktiivisesti seksuaaliterveyden opastukseen toisen asteen kouluissa. Nuorten palveluja oli tarjolla asiaankuuluvasti, joskin nuorille räätälöidyt palvelut olivat harvinaisia. Joitakin esteitä oli ehkäisyn saamiseksi. Jotta järjestelmää voitaisiin parantaa, tulisi hoitajien määrää lisätä. (Sannisto – Kosunen 2009: 27 – 38.)

2.2 Nuorille suunnattuja seksuaaliterveyskampanjoita Suomessa

Suomen Punainen Risti on kampanjoinut maailman aids-päivänä (julkaistu marraskuussa 2007) kondomin käytön puolesta. SPR on lähettänyt kantaa ottavan julisteen yläasteille, lukioihin, ammatillisiin oppilaitoksiin ja ammattikorkeakouluihin ja toivoo kouluihin enemmän keskustelua. Kesällä kierrettiin festareilla testaamassa ihmisten tietoa seksuaaliterveydestä. Hiv/aids-työn koordinaattori Sari Valoaho kertoo nuorten olevan tärkeä kohderyhmä epidemian leviämistä ehkäisevässä työssä ja väestön seksuaaliterveyden edistämisessä. Kampanjan avulla muistutetaan vastuun ottamisesta ja korostetaan turvallista seksikäyttäytymistä, kansainvälisenä teemana herätetään päättäjiä torjuntatyöhön ja syrjinnän ehkäisyyn. SPR:n lisäksi toimintaan osallistui useita muita järjestöjä, esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta ja Väestöliitto. Päättäjille halutaan viestiä ottavatko he vastuun hiv-epidemian torjuntatyössä. Aids-päivän tapahtumiin kuuluu mm. eri kaupungeissa järjestettäviä tiedotustilaisuuksia, hiv-testejä, kondomien jakelua ja keskustelutilaisuuksia. (Kondomi on kevyempi kantaa kuin hiv- kampanja. Suomen Punainen Risti 2007.)

Aids-tukikeskus on koordinoanut nuorille turvaseksikampanjan aids-päivänä 2006 yhteistyökumppaneinaan mm. Suomen Punainen Risti, Väestöliitto, Helsingin Diakonissalaitos, sosiaali- ja terveysministeriö, HUUTA -projekti ja muut eri yritykset. Kampanjan avulla pyritään vaikuttamaan nuorten asenteisiin ja helpottamaan avointa ja rehellistä keskustelua seksuaaliterveydestä ja turvaseksistä. Tukikeskus painottaa ennaltaehkäisevän toiminnan lisäämistä ja kynnyksen madaltamista testeissä käymiseen, koska neljäsosa tartunnan saaneista on hakeutunut testeihin turhan myöhään. (”Mistä sitä tietää...”-turvaseksikampanja. 2006. Aids-tukikeskus.)

Helsingin Ammattikorkeakoulun HUUTA -projekti integroitiin osaksi ammattikorkeakouluopiskelijoiden oppimisprosessia ja sen avulla kehitettiin lähialueyhteistyötä Helsingin ja Tallinnan sosiaali- ja terveystoimen sekä kolmannen sektorin välille. Tarkoituksena oli luoda myös kestävä toimintamalli niille työntekijöille, jotka työskentelevät huumeiden käyttäjien ja tartuntatautien ehkäisyssä parissa. Hankkeen tulokset osoittivat, että HIV- tartuntojen leviämisen ehkäisyssä tarvitaan ns. matalan kynnyksen toimintojen lisäksi uusia ja innovatiivisia keinoja sekä jalkautumista kohderyhmiin. Hankkeen tuloksena kehitettiin aihealueelle verkko-opetusohjelma, jota voidaan jatkossa tarjota mahdollisesti ammattikorkeakoulutuksessa. Primaaripreventiivisen toiminnan tavoitteena oli vaikuttaa nuorten aikuisten hyvään terveydentilaan vahvistamalla heidän jo olemassa olevia terveystottumuksia sekä korostaa ennaltaehkäisevää toimintaa kannustamalla vastuunottoon ja vaikuttamalla riskikäyttäytymiseen. (HUUTA -projekti 2004 - 2007.)

Kansalaisjärjestöjen rooli seksuaalikasvatuksen toteuttajana tuli yhä tärkeämmäksi jo 1990- luvulla ja ne ovat osallistuneet koulujen terveystasvatuksen kehittämiseen yhdessä julkisten palvelujen kanssa. Väestöliiton lisäksi kehittämistyöhön on osallistunut Sexpo -säätio, joka koulutuksen järjestämisen lisäksi on järjestänyt kampanjoita ja tuottanut materiaalia sekä nuorille että heidän parissaan toimiville. Sosiaali- ja terveystoimintöneriön, aikaisemmin Lääkintöhallituksen toimesta on nuorille postitettu vuodesta 1987 lähtien seksuaalivalistuslehti, vuodesta 1989 lähtien se on lähetetty kaikille 16 vuotta täyttäneille ja vuodesta 2002 lähtien kaikille 15 vuotta täyttäneille nuorille. Lehtien mukana on lähetetty kondomi tutustumista varten sekä lisäksi kirje vanhemmille. Lehtien tarkoituksena on välittää seksiin ja seurusteluun liittyvää täsmällistä ja oikeaa tietoa. (Liinamo 2005: 17 - 18.)

Väestöliitto on kampanjoinut kouluissa vuodesta 1993 saakka yläasteikäisille turvallisen ja rakentavan seksuaaliterveyden puolesta. Se on toimittanut kouluihin maksuttoman cd-rom- ohjelman, jonka voi asentaa tietokoneisiin oppilaiden ja henkilökunnan saataville. Kampanja on tuotettu vastaiskuna runsaasti pornoa ja väkivaltaa sisältävälle mediatalvan aineistolle, josta nuoret saavat malleja ääri-ilmiöistä, joihin evät ole kypsiä. Kampanjan avulla halutaan vielä kiinnittää huomiota siihen, miten yhä enemmän lapset ja nuoret joutuvat kohtaamaan epätervettä ja vahingollista tietoa seksistä. Ilman rakentavaa, turvallista tietoa erilaiset seksiin liittyvät myytit ja harhat saavat aikaan paineita

kokeiluihin ja riskeihin. Aineisto on tarkoitettu nuorten lisäksi tueksi opettajille ja terveydenhoitajille. (Väestöliitto 2003.)

Väestöliiton asiantuntijalääkäri Raisa Cacciatore toteaa, että oikean tiedon on kyettävä kilpailemaan häikäilemättömän materiaalin kanssa ja ylitettävä mediakynnys. Ohjelman aineistossa onkin kiinnitetty huomiota houkuttavuuteen vetoamalla tietokonepelejä pelaaviin nuoriin esimerkiksi animaation ja sarjakuvan keinoin. Opettajille on tarjolla mm. luentoaineistoja, vinkkejä ja vastauksia kiusallisen vaikeisiin kysymyksiin. He voivat kerätä terveystiedon tunneille luennoista tarpeellista lisäaineistoa. (Väestöliitto 2003.)

Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus ry haluaa kampanjallaan lisätä tietoa seksuaali- ja lisääntymisterveydestä, koska sen ympärillä on paljon virheellisiä uskomuksia ja väärää tietoa. Tavoitteena on lisätä terveydenhoitajien tietämystä, koska heillä on esimerkiksi kouluterveydenhuollossa hyvät mahdollisuudet vaikuttaa seksuaaliterveyttä tukevien valintojen tekemisessä. (Suomen terveydenhoitajaliitto ry.) Terveystieteiden tutkimuskeskus ry ovat antaneet lausuntonaan STM:n toimintaohjelmasta myös edellä mainittuihin seikkoihin liittyviä kannanottoja. Mediaa tulisi käyttää seksuaaliterveyden lisäämiseen, mutta erityistä huomiota tulisi kiinnittää asiallisen viestinnän saatavuuteen, sekä suojautua samalla vääristyneeltä seksuaaliselta viestinnältä. Nuoret ja lapset tarvitsevat ja ovat oikeutettuja erityissuojeluun, koska seksuaalisen kehityksen eri vaiheet ovat herkkiä ja vaikuttavat kokonaispersoonallisuuden kehitykseen. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ry. 2009.)

Opetusvirasto ja nuorisosiainkeskus ovat toteuttaneet vuosittain yhteistyönä Nuorten Avoimet foorumit osallisuushankkeen, joka käsittelee eri teemoja ja jossa nuoret ja päättäjät käyvät keskusteluja nuorten esittämistä aloitteista ja ideoista. Vuonna 2004 hanke toteutettiin viidennen kerran. Mukana on ollut kaupunginvaltuutettuja ja muita poliittisten puolueiden edustajia. Nuorisosiainkeskus on luvannut valmistella aloitteet nuorisolautakunnan kautta edelleen hallintokuntien käsittelyyn ja nuorten aloitteet on tarkoitus käsitellä määräaikaan mennessä. Hesari Nuorten Ääni- kampanjan toimihenkilöt ovat koonneet yhteen tehdyt aloitteet, keränneet kysymyksiin liittyvät tähänastiset toimenpiteet ja tekemiset ja lopuksi laatineet oman toimenpide-ehdotuksensa asianomaiselle lautakunnalle.

Eräs Avoimissa foorumeissa vuonna 2004 esiin tulleista aloitteista, joka oli esitetty ns. Tyttöjen Talon omassa foorumissa, liittyi visuaaliseen häirintään mainoksissa ja naisen asemaan yhteiskunnassa. Suurimmalta osin muistakin tämän foorumin aloitteista olivat asenteisiin liittyviä. Tytöt halusivat tietää, pystyykö naista alentavaan ja kaupallistettavaan mainontaan vaikuttamaan, koska mediassa nainen kuvataan ulkoisesti täydellisenä, erilaisuutta ei hyväksytä ja nuorille tytöille kasataan paineita menestymisestä. Toimenpiteiksi ehdotettiin asiantuntijaryhmän perustamista nuorisoasiainkeskuksen ja Tyttöjen talon kumppanuushankkeesta, jonka tehtävänä on etsiä keinoja vaikuttaa visuaaliseen häirintään eli seksuaalisväritteeseen naisiin kohdistuvaan mainontaan.

Toinen aloite liittyi nuorisoasiainkeskuksen ja opetusviraston toimintaan, joiden kautta haluttiin enemmän seksuaalivalistusta kouluihin. Nuorten mielestä paras paikka seksuaalivalistukselle on koulu ja he kokevat tarvitsevansa enemmän valistusta, jonka pitäisi olla konkreettisempaa ja alkaa nykyistä aikaisemmin, jo 10-vuotiaille. Lisätietoa nuoret kaipaavat esimerkiksi ehkäisytableteista ja sukupuolitaudeista ja kondomeja pitäisi jakaa jo 13-vuotiaille. Asiaan liittyvässä valmistelussa todettiin nykyiset käytännöt opetus- suunnitelmissa viikkotunteineen, koulujen itsenäisesti järjestettävä seksuaaliopetus terveyskasvatustuntien sisällä sekä kansalais- ja terveysjärjestöjen nuorille pitämät luennot ja keskusteluillat vanhemmille.

Kumppanuushanke Tyttöjen talo on järjestänyt seksuaalikasvatusta tytöille ja pojille vuodesta 2000 alkaen sekä tuottanut siihen liittyvää materiaalia kouluissa tapahtuvan opetuksen tueksi. Yhdessä opetus- ja sosiaaliviraston sekä terveyskeskuksen kanssa on järjestetty vuodesta 2003 alkaen koulutusta mm. opettajille ja nuorisotyöntekijöille. Tyttöjen Talo ei pysty vastaamaan kaikkiin seksuaalikasvatukseen liittyviin pyyntöihin, koska talolla ei ole vakinaista seksuaalikasvatuskouluttajaa. Toimenpiteiksi ehdotettiin seksuaaliopetuksen muuttamista nykyistä konkreettisemmaksi ja monipuolisemmaksi sekä sen aloittamista 5. -6. -luokilla. Lisäksi ehdotettiin mahdollisuutta saada lisämäärärahoja seksuaalikasvattajan palkkaamiseksi Tyttöjen taloon. Tehtävänä on peruskouluikäisten seksuaalikasvatuksen järjestäminen yhteistyössä opetus- ja sosiaaliviraston sekä terveyskeskuksen kanssa. (Hesan Nuorten Ääni- kampanja 2004.)

Hesan Nuorten Ääni- kampanjan johtoryhmässä on käsitelty Nuorten Äänen hankkeiden lisäksi myös muita opetus- ja nuorisotoimen tärkeitä asioita, yhtenä aiheena esimerkiksi sukupuolisensitiivinen tyttö- ja poikatyö. Sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa

herkistymistä sekä tyttöjen että poikien erilaisille tarpeille ja toiminnoille, sekä siihen liittyvän erityistoiminnan kehittämistä osana nuorisotyötä nuorisotaloilla. Nuorisoasiainkeskuksessa on toiminut 14 tyttöryhmää vuoden 2004 aikana, suurin osa on ollut varhaisnuoria ja osa ryhmistä on saanut taloudellista tukea Hesän Nuorten Äänen määrärahoista. Työntekijöiden Tyttötyöryöngin aiheina on ollut esimerkiksi tyttöjen positiivisen ruumiinkuvan tukeminen ja seksuaalikasvatus. Poikatyöryhmän kehittäminen käynnistyi nuorisoasiainkeskuksessa yhteistyössä Hesän Nuorten Äänen ja kumppanuushanke Tyttöjen Talon kanssa. Tapaamisissa keskusteltiin poikatyön arvoista, tavoitteista ja käytännön toimintaan liittyvistä kysymyksistä. (Hesän Nuorten Ääni- kampanjan toimintakertomus 2004.)

2.3 Nuorille suunnattuja seksuaaliterveyskampanjoita ulkomailla

Kanadassa on raportoitu nuorten klamydia-tartunnoista, joista nuorten 15 - 24 - vuotiaiden osuus on yli puolet. Julkisen terveydenhuollon kampanjan tarkoituksena on vähentää klamydian levinneisyyttä nuorten keskuudessa. Keinoina on virtsanäytteiden saatavuus, tämä saattaa auttaa ylittämään kynnyksen, joka on liittynyt aikaisempiin testauksiin. Kun testaukset ja hoitaminen lisääntyvät, tartuntojen määrät klamydian ja muidenkin sukupuolitautien kohdalla saattavat pidemmällä ajanjaksolla kääntyä laskuun. Nuorten naisten keskuudessa tutkittiin tekijöitä, jotka edesauttavat testien sekä seksuaaliterveydenhuollon palvelujen käyttämistä. Nuoret arvostivat esimerkiksi helppokäyttöisyyttä, nimettömyyden pysymistä, klinikan mainetta muiden ikätovereiden ryhmässä, jotakin muuta kuin omaa perhelääkäriä, luottamuksellisuutta, edullisuutta, positiivista asennetta. Pitkiin jonotusaikoihin ei oltu tyytyväisiä. (Waddington 2007.)

Tutkimuksen mukaan tietämättömyys ja pelko ovat hyvin yleisiä nuorten keskuudessa, testeihin menemiseen vaikuttaa myös leimautumisen pelko. Selvitettiin myös että kolme kymmenestä lääkäristä ei suositellut seksuaalisesti aktiivisille naispotilaille testejä, vaan odottivat heidän tuovan itse esille huolensa seksuaaliterveydestään. Huomattava osa lääkäreistä oli haluttomia keskustelemaan seksuaalisuudesta nuorten potilaidensa kanssa. (Waddington 2007.)

Suomen World Vision on järjestänyt hiv/aids-valistushankkeita eri puolilla maailmaa. Yhteistyökumppaneina toimivat kansalliset World Vision- toimistot ja tutkimus- ja kehitysasiantuntijat. Tärkeimpinä kohderyhminä ovat kyläyhteisöissä erityisesti aidsin

seurauksena orvoksi jääneet lapset ja heidän huoltajansa. Kylissä toimivat vapaaehtoisten ylläpitämät yhdistykset, joiden kautta tehdään kuukausittain kotivierailuja hiv-tartunnasta kärsiviin perheisiin ja järjestetään tarvittavaa apua. Kylissä koulutetaan terveystyöntekijöitä ja lisätään ihmisten tietoisuutta hivistä ja aidsista, edistetään tyttöjen oikeuksien toteutumista ja järjestetään yhteisöllisiä toimintoja ja testausmahdollisuuksia. Hankekauden 2007 – 2010 välittöminä tavoitteina on mm. ehkäistä hivin ja aidsin leviämistä, kehittää yhteisöllisiä tukipalveluja ja tukijärjestelmiä hiv/aidsin ehkäisyyn, hoitoon ja vaikuttamistyöhön, parantaa tyttöjen ja naisten asemaa sekä kehittää alueen terveystalvveluja. (Suomen World Vision – Nabuyoga (2004), Kituntu (1997). Kummi-lapsihankkeet. 2004.)

Tavoitteisiin kuuluu lisäksi sopivien koulutus- ja valistusmenetelmien kehittäminen sekä antaa tietoa lisääntymisterveydestä. Lapsille ja nuorille suunnatusta koulutusmateriaalista on usein pulaa ja sen kehittämiseksi on yhdistetty eri maiden koulutustapoja tuottamalla opetusmateriaalia lapsille, vanhemmille ja opettajille. Terveys- ja opetusministeriön ohella yhteistyökumppaneina toimivat nuorisojärjestöt, kirkko ja koulut. To-teutuksissa hyödynnetään nuorten ryhmiä, joista koulutetaan vertaiskouluttajia levittä-mään ikätovereilleen tietoa hi- viruksen leviämisestä, vaikutuksista ja ehkäisystä. (Suomen World Vision - Lasten ja nuorten hiv/aids- valistushankkeet. 2007.)

Intiassa hiv-tartuntojen ennaltaehkäisyn hankkeissa yhteistyökumppaneina toimivat kansallisen World Vision -järjestön kanssa koulut, terveystalvranomaiset, kansalaisjärjes-töt ja valtion organisaatiot. Hankkeesta epäsuorasti hyötyvien määrä on suuri, koska ohjelmassa tehdään tiedotustyötä ja koulutetaan alueella toimivia resurssihenkilöitä, kuten terveydenhoitoalan ja järjestöjen henkilökuntaa. Ennaltaehkäisevän työn lisäksi tavoitteena on tautiin liittyvän stigman ja syrjinnän vähentäminen. Aidsista tiedotetaan kouluissa, työpaikoilla ja terveystalvsemilla sekä myös katuteatterin keinoilla. (Suomen World Vision - Mumbai_Thane, aidsin ehkäiseminen. 2005.)

2.4 Kampanja käsitteenä

Kampanja käsitteenä tarkoittaa johonkin tiettyyn tarkoitukseen tähtäävää tehokasta ja lyhytaikaista toimintaa (MOT Kielitoimiston sanakirja. 2.0. 2009). Se voidaan myös määritellä tilapäiseksi ja määrätietoiseksi ponnisteluksi, jolla pyritään johonkin tiettyyn

tavoitteeseen ja jonka avulla on tarkoitus vaikuttaa ihmisiin (MOT Gummerrus. Uusi suomen kielen sanakirja 1.0. 2009).

Kampanjointia käytetään toimintatapojen vaikuttamiseen siten, että asenteet ja mielipiteet muuttuvat myönteisiksi muutoksille. Yhteiskunnallisessa kampanjoinnissa mainontaa käytetään huomion herättämisessä ja kampanjaan liittyvien toimenpiteiden tukemisessa. Kampanjoiden avulla herätetään huomioarvoa, yleistä keskustelua sekä asian saamista kohderyhmän tietoiseen mieleen. (Högström 2002: 56.) Högströmin (2002) mukaan yhteiskunnallisten kampanjoiden huomioarvot ovat hyvät verrattuna kaupallisiin kampanjoihin.

WHO on määritellyt terveystieteen näin: ”Terveystietä on keskeisin keino välittää yleisölle terveystietoa ja pitää yllä julkista keskustelua merkittävistä terveystietoisuuksista. Kaikkia joukkoviestinnän muotoja, sekä uusia että vanhoja, voidaan käyttää levitettäessä yleisölle hyödyllistä terveystietoa sekä lisättäessä tietoisuutta niin yksilön kuin yhteisönkin terveyden merkityksestä kehitykseen.” (WHO 1999, käännös Torkkola 2002a, 5.)

Terveystieteen päämääränä on terveyden vaikuttaminen positiivisella tavalla. Joukkoviestimillä voi olla myös haitallisia vaikutuksia terveyteen. Tällainen viestintä ei kuitenkaan ole WHO:n määritelmän mukaista terveystietoa, vaan viestinnän pitää olla tavoitteellista ja terveyden edistämiseen sitoutunutta. (Torkkola 2002.)

Viestintä on tehokkaampaa, kun se kohdistetaan kaikkien kansalaisten sijaan tietylle kohderyhmälle, jolle määritellään omat viestinnän tavoitteet arvioimalla ryhmän tietoisuustasoa. Kansalaisiin kohdistuvaa viranomaisviestintää varten tiedottamiseen käytetään valtakunnallista mediaa, kun halutaan varmistaa, että kaikilla on mahdollisuus viestin vastaanottamiseen. Mainonnan avulla viestiä voidaan syventää ja pidentää sen vaikutusaikaa. Kohderyhmämäärittelyn avulla on helpompi arvioida viestinnän keinot ja tyyli tavoitteen saavuttamiseksi. Perinteinen kohderyhmäjako, joka perustuu esimerkiksi ikään, asuinpaikkaan ja sukupuoleen, ei aina ole riittävä. Sen tilalle on löydettävä jakoperusteita, jotka saavat aikaan tehokkaan viestintäratkaisun. Nuorille kohdistuvan kampanjan on oltava lähtökohdaltaan realistista, ns. harm reduction- linjaa, koska he suhtautuvat kriittisesti perinteistä valistusviestintää kohtaan. Kampanjoinnin avulla riskejä ja

haittoja voidaan vähentää asiallisen keskustelun avulla, vaikka itse ongelmaa ei voisi-kaan täysin poistaa. (Högström 2002: 79 - 81.)

Seksuaaliterveyden edistämisen menetelmät kohdistetaan sekä yksilöihin (nuoriin) että yhteisöihin (kouluihin) ja ne kattavat koulujen seksuaaliopetuksen, nuorten valtakunnallisen seksuaalivalistuslehden sekä kouluihin kohdistuneet kampanjat seksuaalikasvatuksen kehittämiseksi. Lasten ja nuorten kasvatusta toteuttavat perhe yhdessä yhteiskunnan, esimerkiksi koulun ja muun yhteiskunnallisen toiminnan kautta. (Liinamo 2005: 25.)

Isherwood kuvaa Högströmin kirjassa ns. huomioyhteiskuntaa, jossa elämme kasvavan tietotulvan kohteena ja informaatiosta on kyettävä poimimaan oman elämän kannalta tärkein tieto. Huomioyhteiskunnan tärkein tavoite viestinnälle on kohderyhmän kiinnostuksen saaminen kampanjoinnin voiman avulla. Tavoitteisiin pääseminen edellyttää huomion herättämistä ja yhteiskuntaviestijät joutuvat pohtimaan esimerkiksi kampanjan asiallisuutta ja eettisyyttä suhteessa mainostajien ehdotuksiin. Heidän on löydettävä yhteinen näkemys kampanjan herättämästä mielikuvasta suunnitteluvaiheen aikana. (Högström 2002: 59 - 60.)

3 TYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää sovelletun kirjallisuuskatsauksen avulla, mitä tutkimustulokset kertovat kampanjoiden, interventioiden sekä joukkotiedotusvälineiden vaikutuksista nuorten seksuaaliterveyteen ja sen edistämiseen. Työn tavoitteena on myös tuoda esille ehdotuksia, miten kampanjoiden vaikutuksista esille tullutta tutkittua tietoa voidaan hyödyntää nuorten seksuaaliterveyden edistämisessä. Tarkoituksena on, että kunnat ja terveydenhuollon ammattilaiset kykenisivät hyödyntämään opinnäytetyömme pohjalta esille tulleita ehdotuksia. Kampanjoiden vaikutuksista nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen sekä kampanjoiden hyödyntämisestä esitellään tutkimustietoa tuloksissa.

Opinnäytetyömme keskeisenä tarkoituksena on etsiä vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Millaisia vaikutuksia kampanjoilla on nuorten seksuaaliterveyteen?

Miten kampanjoita voidaan hyödyntää nuorten seksuaaliterveyden edistämisessä?

4 KIRJALLISUUSKATSAUS MENETELMÄNÄ

Kirjallisuuskatsaus on vastaus tutkimusongelmaan. Se on koottu tutkitusta tiedosta rajatulta alueelta. Kirjallisuuskatsauksen luotettavuus ja tulosten luettavuus lisää sen käyttöarvoa. Sen avulla voidaan hahmottaa jo olemassa olevien tutkimusten kokonaisuutta, sisältöä ja niiden lukumäärää. Kirjallisuuskatsauksella voidaan tarkoittaa joko laajaa tutkimuskokonaisuutta tai jo kahden tutkimuksen yhteiskäsittelyä. Kuvailtaessa esimerkiksi jonkin ongelmatilanteen taustaa tai kehitystä, teoreettista tai käsitteellistä taustaa tai eri tutkimusalueita, käytetään narratiivisia, perinteisiä tai pelkästään kirjallisuuskatsaus-käsitteen pohjalta ymmärrettäviä kokoomia tutkimuksista. (Johansson ym. 2007: 2 - 4.) Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan tarkastella tutkimusongelman käsittelyä eri tieteenaloilla. Sen laadinnassa on hyvä tarkastella kriittisesti olemassa olevaa kirjallisuutta ja arvioida sen kattavuutta tutkimusongelmien tarkastelemiseksi eri näkökulmista. (Kankkunen - Vehviläinen-Julkunen 2009: 70, 71.)

Narratiivinen kirjallisuuskatsaus antaa tietyn aihealueen tutkimustiedosta kokonaiskuvan, mutta koontia on tehty tietyn asiantuntijan tai tiettyjen asiantuntijoiden näkökulmasta. Tutkimusten hakua, valintaa ja käsittelyprosessia ei ole välttämättä tarkasti kuvattu, joten lukijalla ei ole mahdollisuutta tarkastella näitä asioita kriittisesti, vaan hänen on luotettava tekijöiden asiantuntijuuteen näissä valinnoissa. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla on mahdollista saada näyttöön perustuvia tutkimustuloksia, sillä se on sekundaaritutkimus olemassa olevista tarkasti rajatuista ja valikoiduista tutkimuksista. Se on päivitettävä ajoittain tulosten oikeellisuuden ylläpitämiseksi, sillä systemaattinen katsaus kohdistuu ainoastaan tiettyinä aikoina tehtyihin tutkimuksiin. Meta-analyysi on systemaattinen kirjallisuuskatsaus, jonka tuloksia on analysoitu kvantitatiivisilla, tilastollisilla menetelmillä. (Johansson 2007: 4, 5.)

Terveystieteiden ja sen käyttämien tekniikoiden kehittyessä nopeasti pitää arvioida, voidaanko tutkimussuunnitelmassa käyttää esimerkiksi yli kymmenen vuotta vanhoja lähteitä. Tutkimusten iän lisäksi lähdekritiikkiä käytetään myös luotettavuuden kohdalla, joten tutkijan on hyvä käyttää vain alkuperäislähteitä. Voidaankin suositella valittavaksi vain mahdollisimman tasokkaita tieteellisiä julkaisuja, sillä ensimmäisten tieteellisten töiden tavoitteena on lähinnä tutkimusprosessien vaiheiden oppiminen. (Kankkunen 2009: 70, 71.)

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa karkeasti kolmeen vaiheeseen: 1) suunnitteluvaihe 2) suunnitteluvaiheen jälkeinen katsaus, johon liittyvät haut, analysointi ja synteesi ja 3) katsauksen raportointi. Suunnitteluvaiheessa tarkastellaan aikaisempia tutkimuksia, määritellään katsauksen tarve ja tehdään tutkimussuunnitelma. Tutkimussuunnitelma käsittelee tutkimuskysymykset, joiden tulee olla mahdollisimman selkeät. Tutkimukset saattavat olla riittämättömiä tietyllä alueella, joten tutkimusongelmaan ei välttämättä saada vastausta. Tällaista riittämätöntä tulosta pidetään silti tärkeänä tietona, vaikka se ei tuotakaan systemaattista katsausta. (Johansson 2007: 6.)

5 AINEISTON KERUU JA ANALYSOINTI

5.1 Aineiston keruu

Opinnäytetyön aineisto hankittiin pääasiallisesti Medline ja PubMed- tietokannoista. Aineistoa on hankittu myös Google- hakukoneen kautta, jolloin aineiston mukaanotto-kriteerinä on ollut tietolähteen asianmukaisuus ja luotettavuus. Haun ehtona on ollut se, että aineisto on julkaistu vuosina 2000 – 2010. Nuoret rajattiin käsittämään 12 – 25 -vuotiaita nuoria. Tarkoituksena oli alun perin rajata tutkimusryhmä 13 – 18- vuotiaisiin, mutta rajallisen tutkimusaineiston vuoksi haku laajennettiin koskemaan myös nuoria aikuisia. Kampanjoista ei löytynyt riittävästi tutkimusaineistoa. Hakuja laajennettiin koskemaan myös nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen liittyviä projekteja ja interventioita sekä joukkotiedotusvälineitä ja niiden vaikutuksia nuorten seksuaaliterveyteen.

Hakukoneissa käytimme hakusanoina sexual health, promotion, campaign, adolescent, youth sekä mass media-sanoja. Sanojen järjestystä vaihdeltiin tarpeen mukaan. Kotimaisista tietokannoista käytettiin Kurea ja Lindaa ja hakusanoina käytettiin nuoret-, seksuaaliterveys-, edistäminen- sekä kampanja- sanoja, mutta yhtään nuorten seksuaaliterveys- ja kampanja- tutkimusta ei käytetyistä tietokannoista löytynyt. Luvuissa 2.2 ja 2.3 esiteltyt kampanjat on etsitty lähinnä Internetin kautta käsihaulla. HUUTA- projektista on ollut käytössä projektin loppuraportti. Hakutulokset löytyvät eriteltyinä liitteenä olevassa taulukossa. (Liite 1). PubMed ja MedLine -tietokannoista löytyi yhteensä viisi toista tutkimusta tai tutkimusartikkelia, joista lopulta valittiin neljätoista artikkelia opinnäytetyöhön. Kaksitoista tutkimusartikkelia oli Yhdysvalloissa tehtyjä tutkimuksia ja kaksi artikkelia Iso-Britanniassa tehtyjä tutkimuksia. (Liite 2).

5.2 Aineiston analyysi

Aineiston keräämisen ja tekstiksi kirjoittamisen jälkeen tutkimustulokset saadaan esille analysoinnin avulla. Kerätyn aineiston avulla saadaan tietoa tutkimuskysymyksiin sisällönanalyysia käyttäen. Sisällönanalyysi on menetelmä, jonka avulla kuvataan tutkimuskohteena olevaa tekstiä ja analysoidaan tutkimusaineistoa systemaattisesti. (Kylmä - Juvakka: 2007: 112.) Analyysin tarkoituksena on kuvata selkeästi tutkittavaa ilmiötä. Sisällönanalyysin tarkoituksena on järjestää tutkimusaineisto sisältöä muuttamatta ymmärrettävään ja tiiviiseen muotoon. (Tuomi - Sarajärvi 2009: 108.)

Opinnäytetyössä on käytetty induktiivista eli aineistolähtöistä menetelmätapaa sisällön analyysin menetelmänä. Tutkimusaineistoon perehdyttiin lukemalla tutkimusartikkelit useaan kertaan. Koska kaikki käytetyt tutkimusartikkelit olivat englanninkielisiä, oli koko aineisto analysoitava erityisen huolellisesti mahdollisten käännösvirheiden estämiseksi. Aineisto käytiin läpi erittelemällä tutkimuksen tarkoitus, kohderyhmä ja päätulokset. Myös aineiston keruu eriteltiin. Tutkimusartikkelit löytyvät tarkemmin eriteltyinä liitteenä olevassa taulukossa. (Liite 2).

6 TULOKSET

6.1 Kampanjat nuorten seksuaaliterveyden edistäjänä

Tiedonhaun kautta löysimme neljätoista tieteellistä tutkimusartikkelia, joista kaksi on yleiskatsauksia joukkotiedotuskampanjoista ja niissä käytettävistä menetelmistä ja niiden vaikutuksista. Kuusi artikkelia käsittelee kampanjoita, joista neljä oli toteutettu Yhdysvalloissa, yksi Zambiassa ja yksi maailmanlaajuisesti yli 166 maassa. Kolme artikkelista käsittelee joukkotiedotusvälineiden vaikutuksia nuorten seksuaaliterveyteen. Yksi artikkelista vertailee tuloksia, joita on saatu interventioista. Yksi artikkelista käsittelee koulussa annetun sukupuolivalistuksen arvoa. Yksi artikkelista tutkii ja ehdottaa uusia tiedonkeruumenetelmiä ja kampanjoiden kohdentamista. (Liite 2).

Kaikki tutkimusartikkelit vastasivat osittain tutkimuskysymykseemme siitä, miten kampanjoiden avulla voidaan vaikuttaa nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen. Joukkotiedotusvälinekampanjoilla näyttää olevan ainakin jonkin verran myönteistä vaikutusta

nuorten seksuaaliterveyteen. Yhdessä tutkimuksessa tuli esille, että huolellisesti kohdennetun ja intensiivisen joukkotiedotuskampanjan avulla voidaan vaikuttaa nuorten seksuaaliterveyteen. Kahdessa tutkimuksessa tuli esille television kautta lähetetyn informaation vaikuttavuus. Myös näkyvät ja useita eri vaikuttamisen väyliä käyttävät kampanjat näyttävät vaikuttavan kohderyhmään. Viiden kampanjan yhteydessä havaittiin nuorten keskuudessa altistusta kampanjoiden vaikutuksille. Tutkimukset löytyvät taulukoituina liitteessä. (Liite 2).

Yhdysvaltalaisen joukkotiedotusvälinekampanjan tulokset. Yhdysvalloissa järjestetyssä joukkotiedotusvälineiden kampanjassa käytettiin televisiota ja radiota sekä tienvarsimainoksia tarkoituksena rohkaista nuorten vanhempia puhumaan lapsilleen sukupuoliasioista. Kampanjan kohderyhmä oli 12 – 19 -vuotiaat nuoret. Tuloksissa arvioitiin vanhempien altistusta kolmea eri mainonnan tyyppiä (TV, radio, tienvarsimainokset) kohtaan ja arvioitiin sekä vanhempien keskustelua lastensa kanssa että heidän aikomuksiaan keskusteluun sukupuoliasioista. Monet muuttajat huomioiden tulokset olivat seuraavat; 12,5 % mainokset nähneistä vanhemmista olivat puhuneet lapsilleen sukupuoliasioista, aikaisemmin asioista puhuneista vanhemmista 9,9 %:lle oli tullut myönteisiä asenteita keskusteluun ja 12,3 %:a mainonnan nähneistä vanhemmista olivat aikeissa keskustella lastensa kanssa asiasta seuraavan kuukauden aikana. Eniten vanhempiin vaikuttivat television kautta lähetetyt viestit. Kampanjalla on kuitenkin saattanut olla vaikutusta vanhempiin, jotka ovat jo muutenkin taipuvaisia puhumaan lastensa kanssa sukupuoliasioista. Tästä huolimatta kampanjan katsottiin onnistuneen tavoitteessaan. (DuRant - Wolfson - LaFrance - Balkrishnan - Pharm - Altman 2004.)

POWER -kampanjan tulokset. Yhdysvalloissa järjestetyssä sekä miesten että naisten kondomin käytön edistämiseen liittyvässä yhteiskunnallisessa POWER- (Prevention Options for Women Equals Rights) kampanjassa arvioitiin kuuden kuukauden aikana saatuja tuloksia 15 – 25 -vuotiaiden naisten keskuudessa. Kondomin käytössä ei havaittu muutoksia ennen ja jälkeen kampanjan. Naisten keskuudessa havaittiin jonkin verran altistusta kampanjan vaikutuksille. On todennäköistä, että kampanja ei ollut riittävän intensiivinen eikä se esiintynyt riittävän monissa tiedotusvälineissä. Myös materiaalin laatu saattoi olla puutteellinen. (Bull - Posner - Ortiz - Beaty - Benton - Lin - Pals - Evans 2007.)

Kansainvälisen kampanjan tulokset Yhdysvalloissa. Yhdysvalloissa vuonna 2002 MTV käynnisti maailmanlaajuisen HIV- ehkäisyyn liittyvän tiedotusvälinekampanjan nimeltään ”Staying Alive”, jota esitettiin yli 166 eri maassa. Kampanjan tarkoituksena oli pyrkiä ehkäisemään 16 – 25 -vuotiaiden nuorten HIV tartuntoja. Kampanjan loppu-tulos arvioitiin kolmessa eri paikassa: Nepalin Kathmandussa, Brasilian Sao Paulossa ja Senegalin Dakarissa. Tiedot kerättiin sekä ennen että jälkeen kampanjan kotitalouksien mielipide kyselyillä. Suorapalautetekniikka- menetelmällä arvioitiin kampanjan vaikutuksia ihmisten välisissä suhteissa liittyen HIV:n sekä mitä uskomuksia ihmissuhteissa liitetään HIV:n ehkäisyyn. (Geary - Burke - Castelnau - Neupane - Sall - Wong - Tucker 2007.)

Myönteisiä yhdenmukaisia vaikutuksia havaittiin ihmisten välisessä kommunikoinnissa. Eroavaisuuksia paikkojen välillä löytyi kuitenkin riippuen siitä kenen kanssa vastaaja keskusteli HIV:n liittyvistä asioista. Myönteistä yhdenmukaisuutta altistukselle eri paikkojen välillä löytyi myös HIV:n liittyvissä uskomuksissa silloin, kun ihmisten välinen kommunikointi asetettiin samanaikaisesti malliin. Lisäksi kahdessa eri paikassa havaittiin samankaltaisuutta ihmisten välisessä kommunikoinnissa sekä HIV:n ehkäisyyn liittyvissä uskomuksissa, vaikkakin vaikutuksissa havaittiin eroja riippuen siitä kenen kanssa asiasta keskusteltiin. Samankaltaiset tulokset kolmessa eri maassa viittaavat siihen, että kampanja edisti ihmisten välistä kommunikointia ja vaikutti myönteisesti nuorten ihmisten uskomuksiin liittyen HIV:n ehkäisyyn. Tutkimuksesta voidaan päätellä, että maailmanlaajuiset tiedotusvälinekampanjoilla on vaikutusta sosiaaliseen käyttäytymisen normeihin. (Geary - Burke - Castelnau - Neupane - Sall - Wong - Tucker 2007.)

Yhdysvaltalaisen riskiryhmälle suunnatun kampanjan tulokset. Yhdysvalloissa tehdyssä tutkimuksessa arvioitiin kampanjaa, jossa television kautta esitettyjen julkisten tiedotteiden kautta pyrittiin edistämään turvallisempaa seksuaalikäyttäytymistä riskiryhmään kuuluvien nuorten keskuudessa. Viestit oli suunniteltu ja valittu erityisesti kohderyhmälle, jotka keskitasoa enemmän hakevat elämyksiä ja jotka ovat keskitasoa impulsiivisempia päätöksenteossa. Tulosten mukaan kohderyhmä oli erittäin altis kampanjan vaikutuksille; 85 % - 96 % raportoi nähneensä yhden tai useamman tiedotteen. Tulosten mukaan kohderyhmän kondomin käyttö lisääntyi merkittävästi viiden kuukauden aikana ja he myös ajattelivat osaavansa käyttää kondomia. Lisäksi kohderyhmän todettiin aikovan myös toimia kampanjan ehdotusten mukaisesti. Vertailuryhmässä ei

havaittu muutoksia. Tulokset osoittavat, että huolellisesti kohdennetun ja intensiivisen joukkotiedotusvälinekampanjan avulla voidaan vaikuttaa turvallisempaan seksuaalikäyttäytymiseen. (Zimmerman - Palmgreen - Noar - Lustria - Lu - Lee 2007.)

HEART -kampanjan tulokset. Zambiassa järjestetyn HEART- kampanjan tarkoituksena oli arvioida nuorten nuorille suunnitteleman kampanjan vaikutuksia. Sekä sukupuolitautilien että HIV tartuntojen ehkäisemiseen pyrkinyt kampanja toteutettiin lähinnä TV-, radio-, sekä kadunvarsi-mainontana. Tulosten mukaan kampanja vaikutti kyselyihin vastanneisiin positiivisesti; tiedotusvälineillä näyttää olevan vaikutusta nuorten käyttäytymiseen. Sukupuolisesta kanssakäymisestä pidättäytyminen ja kondomin käyttö lisääntyivät merkittävästi kampanjan nähneiden keskuudessa. (Underwood - Hachonda - Serlemitsos - Bharath-Kumar 2004.)

VERB -kampanjan tulokset. Yhdysvalloissa järjestetyssä VERB- kampanjassa puolestaan pyrittiin arvioimaan nuorten kykyä ymmärtää joukkotiedotuskampanjoiden viestejä. Tutkimuksen tekijöiden mukaan arvioimalla joukkotiedotusvälineiden kautta toteutettujen kampanjoiden välittömiä vaikutuksia saadaan mahdollisuus vaikuttaa kampanjan kohderyhmään mahdollisimman aikaisin. Monivuotisten kampanjoiden varhaisten vaikutusten arviointi antaa mahdollisuuden vaikuttaa tehokkaammin kampanjaan tulevina vuosina. Kampanja toteutettiin vuosina 2002 - 2003 television, radion sekä lehdistön välityksellä. Kampanjoita järjestettiin myös kunnissa, kouluilla sekä Internetissä. Ensimmäisen kampanjavuoden jälkeen lähes kolme neljästä nuoresta tiesi kyseisestä kampanjasta. Lähes yksi viidestä nuoresta muisti spontaanisti kampanjan siitä kysyttäessä. Noin 17 % nuorista oli tutustunut oma-aloitteisesti kampanjaan, 57 % tutustui kampanjaan kehotettaessa ja 25 % ei tiennyt kampanjasta mitään. Kaiken kaikkiaan 43 % nuorista tiesi VERB -kampanjasta. 89 % nuorista tiesi television kautta välitetyn informaation. Aikakauslehtien kautta välitetystä informaatiosta puolestaan tiesi 23 % nuorista. (Huhman - Bauman - FAFPHM - Bowles 2008.)

Yleiskatsaus HIV/AIDS -kampanjoiden tuloksista. Yhdysvalloissa tehdyn tutkimuksen tarkoituksena oli suorittaa systemaattinen katsaus viimeisen kymmenen vuoden aikana toteutetuista HIV/AIDS -joukkotiedotuskampanjoista. Kampanjat oli kohdennettu seksuaaliseen käyttäytymiseen sekä HIV -testeihin ja ne oli toteutettu vuosina 1998 – 2007. Tuloksia oli tarkoitus verrata Myhren ja Floran (2000) aiemmin toteuttamaan samaan aihepiiriin liittyvään laajaan katsaukseen. Laaja hakumenetelmä tuotti kolme-

kymmentäkahdeksan HIV/AIDS -kampanjan arviointiin liittyvää artikkelia. Artikkelit oli julkaistu alan aikakauslehdissä ja ne edustivat kolmeakymmentäneljää eri kampanjaa, jotka oli toteutettu kahdessakymmenessä kolmessa eri maassa. Myhren ja Floren keräämän edellisen systemaattisen katsauksen aineisto oli vuosilta 1986 - 1998.

Verrattuna aikaisempiin kampanjoihin uudet kampanjat hyödynsivät lisääntyvässä määrin seuraavia metodeja: kampanjat oli suunnattu systemaattisesti valikoiduille kohderyhmille; kampanjat pyrkivät vaikuttamaan käyttäytymiseen siinä missä aikaisemmat kampanjat olivat vain levittäneet tietoa; kampanjoissa hyväksikäytettiin käyttäytymisteorioita; kampanjat saavuttivat laajan näkyvyyden; kampanjoissa käytettiin tarkempia tuloksen arviointimenetelmiä; kampanjoissa käytettiin erilaisia käyttäytymistä arvioivia mittareita tulosten arvioinneissa. Lisäksi tutkittiin kymmentä kampanjaa, joissa oli käytetty tarkempia, osittain kokeellisia metodeja. Kahdeksassa tapauksessa kampanjat olivat tuloksellisesti muokanneet käyttäytymistä tai aikomuksia. Huolimatta näistä myönteisistä edistysaskelista useimmissa HIV/AIDS kampanjoissa käytetään yhä vanhentuneita tuloksen arviointijärjestelmiä. (Noar - Palmgreen - Chabot - Dobransky - Zimmerman 2009.)

Yleiskatsaus joukkotiedotusvälineiden vaikutuksista nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen. Yhdysvalloissa joukkotiedotusvälineiden kautta toteutetuilla kampanjoilla on ollut vaikutusta nuorten asenteisiin sekä nuorten tupakointiin, alkoholin käyttöön, väkivaltaan ja erilaisiin syömishäiriöihin. Yhdysvalloissa on kuitenkin vielä tutkittu suhteellisen vähän nuorten alttiutta joukkotiedotusvälineiden kautta tapahtuvalle vaikutamiselle seksuaalisuuden alueella. (Escobar-Chaves - Tortolero - Markham - Low - Eitel - Thickstun 2005.)

6.2 Interventioiden ja kouluvalistusten vaikutuksia nuorten seksuaaliterveyteen

Interventioiden tulosten vertailua. Yhdysvalloissa toteutettiin ”Taking be proud! Be responsible!” – interventio, joka alun perin toteutettiin afroamerikkalaisten kaupunkilaisten miesten keskuudessa, toteutettiin nyt yhdeksäs ja kymmenes luokkalaisten nuorten keskuudessa kymmenessä eri koulussa USA:n Keskilännen alueella vuosina 2002 - 2003. Puolet kouluista sai yleisen terveyden edistämisen ohjelman ja toinen puoli kyseisen intervention. Verrattuna nuoriin, jotka osallistuivat perinteiseen ohjelmaan, interventioon osallistuneiden nuorten tietoisuus HIV:stä, sukupuolitaudeista sekä kondomin

käytöstä lisääntyi huomattavasti. Lisäksi heillä havaittiin olevan enemmän itseluottamusta kykyynsä säädellä seksuaalisia impulssejaan, kykyä keskustella kondomin käytön tarpeellisuudesta. He myös käyttivät kondomia enemmän kuin aiemmin, neuvottelivat sen käytöstä partnerinsa kanssa aiempaa useammin, ja osoittivat selvää halukkuutta sen käyttöön. Selvimmin vaikutukset havaittiin esikaupunkialueiden koulujen oppilaiden sekä miespuolisten oppilaiden keskuudessa. Interventiolla ei kuitenkaan havaittu olevan vaikutuksia seksuaaliseen aloitteellisuuteen, seksuaalisen kanssakäymisen tiheyteen tai kondomin käyttöön enää vuoden kuluttua intervention päätyemisestä. (Borawski - Trapl - Adams - Tufts - Hayman - Goodwin - Lovegreen 2009.)

Uusia tiedonkeruumenetelmiä. Isossa-Britanniassa teini-ikäisten raskauteen liittyvät luvut ovat pysytelleet korkeina köyhissä kaupunginosissa, vaikka niissä on tehty useiden vuosien ajan erilaisia kampanjoita, joiden tarkoitus on ollut tukea nuoria ja heidän vanhempiaan, jotta nuorten raskaudet saataisiin vähenemään. Kyseisessä artikkelissa esitetään uusia menetelmiä, joita voidaan soveltaa paikallisesti sekä kyseisillä riskialueilla että koulujen yläasteilla. Southwork Primary Care Trust keräsi yksityiskohtaista tietoa London Borough of Southworkin alueen teini-ikäisten raskauksista sekä heille laillisesti tehdyistä aborteista kaikilta alueen yksityisiltä klinikoilta vuosina 2002 - 2005.

Tutkimusmetodin tarkoituksena oli kerätä tietoa siten, että yksityishenkilöiden yksityisyyttä ei loukattaisi, kuten esimerkiksi haastattelemalla saattaisi käydä. Tämän vuoksi tilastotiedot kerättiin kouluilta, lääkäriasemilta, synnytyssairaaloista sekä neuvoloista rutiininomaisina tilastotietoina. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää millä postinumeroalueella ongelma on suurin, jotta voitaisiin tähdätä kampanjat kyseiselle alueelle: alueen rajalliset terveydenhuoltoon tarkoitettut varat pyrittiin näin saamaan tehokkaammin käyttöön. Ehdotetut toimintamallit ovat toimineet hyvin. Niiden avulla on saatu koulut mukaan projektiin, ja metodit ovat tarjonneet kehyksen, jolla voidaan ennakoida tulevien vuosien teiniraskauksien lukumäärää. (Petersen – Atkinson – Petrie – Gibin – Ashby – Longley 2008.)

Seksuaaliterveysvalistus koulussa ja sen arvo. Riippumaton tutkimus oli osa Healthy Respect – ohjelmaa (maanlaajuinen projekti, jonka tarkoitus on edistää nuorten seksuaaliterveyttä Skotlannissa). Tutkimuksen tarkoitus oli arvioida koulussa annetun seksuaaliterveysvalistuksen arvoa. Eri alojen ammattilaiset jakoivat valistusta nuorten sukupuolikäyttäytymisen seurauksista sekä luokkahuoneissa että ns. matalan kynnyksen paikois-

sa. Valistuksella ei ollut juurikaan vaikutusta nuorten sukupuolikäyttäytymiseen. Tutkimus herätti kysymyksiä siitä, onko koulujen seksuaaliterveysvalistuksista hyötyä nuorille. (Tucker – Fitzmaurice – Imamura – Penfold – Penney – van Teijlingen – Shucksmith – Philip 2007.)

6.3 Joukkotiedotusvälineiden vaikutuksia nuorten seksuaaliterveyteen

Joukkotiedotusvälineet nuorten seksuaaliterveyden edistäjänä. S.N. Kellerin ym. mukaan useat kansainväliset tutkimukset osoittavat, että perheille suunnattu informaatio sekä television, radion että painetun sanan muodossa on yhteydessä seksuaaliterveyden edistämiseen. Joukkotiedotusvälineiden kautta suunnattu informaatio saattaa olla erityisen tehokasta nuorten seksuaaliterveyden edistämisessä, jos informaatio toteutetaan nuorten käyttämällä ja heihin vetoavalla kielellä. Tämän arvellaan saattavan vaikuttaa jopa siten, että turvallinen seksuaalinen käyttäytyminen alkaa vedota nuoriin paremmin. Tiedotusvälineiden avulla on mahdollista vaikuttaa siihen, miten ihmiset ajattelevat sukupuoliasioista. Sen kautta voidaan myös vaikuttaa eri kulttuureihin liittyviin stereotyyppisiin käsityksiin esimerkiksi nuorena aloitetusta sukupuolielämästä tai turvallisen seksuaalisen kanssakäymiseen edistämiseen. Tietoa voidaan välittää erilaisten kanavien kautta, kuten esimerkiksi pamflettien, esitteiden tai Internetin välityksellä sekä kampanjoiden tai aiheeseen liittyvien opetuksellisten viestien sijoittamisella tavallisten viihdeohjelmien yhteyteen. Useat kansainväliset tutkimukset osoittavat, että perheille suunnatut viestit sekä television, radion ja painetun sanan muodossa ovat yhteydessä nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen. Euroopassa kolme neljästä aikuisesta raportoi saaneensa tietoa sukupuolitaudeista television, kirjojen tai lehtien välityksellä, kun taas Yhdysvalloissa ainoastaan yksi neljästä. Yhdysvalloissa turvalliseen sukupuolikäyttäytymiseen liittyvät tiedotusvälinekampanjat ovat olleet yhteydessä nuorten lisääntyneeseen kondomin käyttöön satunnaisissa sukupuolisuhteissa sekä nuorten seksuaalisen aktiivisuuden vähenemiseen. (Keller – Brown 2002.)

Joukkotiedotusvälineiden ja Internetin vaikutus nuorten seksuaaliterveyteen. Tutkimuksessa arvioitiin nuorten seksuaaliterveyteen vaikuttamaan pyrkineiden viimeaikaisten mediakampanjoiden toimivuutta sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa. Artikkeliki keskittyy joukkotiedotusvälineiden, tietokoneiden sekä Internetin välityksellä tapahtuneeseen vaikuttamiseen. Viimeaikaiset tutkimukset osoittavat, että lukuisat eri medianlähteet sekä strategiat, joihin sisältyy joukkotiedotusvälineet, tietokoneavusteista neu-

vontaa sekä Internet voidaan käyttää tehokkaasti lisäämään tietoa sekä muuttamaan seksuaaliterveyteen liittyviä asenteita sekä edistämään vastuullista seksuaalikäyttäytymistä nuorten parissa. Tiedotusvälineiden vaikutukset ovat sitä tehokkaammat mitä pidempään ja mitä useampia eri kanavia käytetään samanaikaisesti. Päättäjien, koulujen, nuorten vanhempien sekä terveystalouksien tarjoavien tahojen tulee olla tietoisia siitä, että tiedotusvälineitä voidaan käyttää tehokkaasti nuorten seksuaaliterveyden edistämiseen. Vaikutus korostuu, kun samassa yhteydessä käytetään ihmissuhdetaitoja. Kyseisiä menetelmiä voidaan toteuttaa esimerkiksi terveysasemilla, kouluissa, yliopistoissa ja jopa valtakunnallisella tasolla laajojen tiedotusvälinekampanjoiden avulla. (Delgado – Austin 2007.)

Joukkotiedotusvälineiden merkitys nuorten seksuaalikasvatuksessa. Joukkotiedotusvälineiden, television, musiikin, lehtien, elokuvien sekä Internetin sanotaan olevan tärkeitä vaikuttajia seksuaalikasvatuksessa. Kuitenkin tiedotusvälineiden vaikutuksia sukupuoliasioihin on tutkittu melko vähän. Alkaa olla yhä enemmän todisteita siitä, että vaikka tiedotusvälineet välittävät perustietoa sukupuoliasioista, niin kaikkialla läsnä oleva vaaraton mediakuvaus yhdistettynä puutteelliseen vaihtoehtoiseen tietoon sukupuoliasioista muilta sektoreilta rohkaisee epäterveelliseen seksuaaliasenteeseen ja -käyttäytymiseen. Lapset elävät vahvasti tiedotusvälineiden vaikutuksen alaisina. Tiedotusvälineissä lapset näkevät paljon seksuaalisuuteen liittyviä asioita, ja kyseisiä asioita tuodaan myös esille yhä enemmän ja avoimemmin. Nuorille onkin käynnistetty useita laajoja seksuaalikasvatukseen liittyviä Internet-sivustoja tarkoituksena kannustaa tiedotusvälineitä vastuullisempaan sisältöön seksuaalisuuden alueella. On kuitenkin epätoennäköistä, että tiedotusvälineet - mukaan lukien Internet - tulevat muuttamaan antamaansa kuvaa seksuaalisuudesta tulevaisuudessa, minkä vuoksi olisi jatkettava pyrkimyksiä rohkaista tiedotusvälineitä esittämään terveellisempiä näkemyksiä sukupuoliasioista. Nuoria tulisi varustaa sellaisiin taitoihin, joita he tarvitsevat kyetäkseen luomaan terveellisen sukupuolielämän huolimatta siitä, mitä tiedotusvälineet useimmiten pyrkivät opettamaan. (Brown – Keller 2000.)

7 POHDINTA

Kaikki käytetyt neljätoista tutkimusartikkelia olivat englanninkielisiä. Tämän vuoksi oli luotettavuuden kannalta erityisen tärkeää, että suomeksi käännetty aineisto vastaa mahdollisimman tarkasti alkuperäistä artikkelia. Myös tulosten raportoinnin yhteydessä oli pyrittävä olemaan mahdollisimman rehellinen ja hyväksyttävä myös se, että kaikkiin tutkimuskysymyksiin ei löytynyt vastausta tutkimusten perusteella. Vastauksia löytyi kuitenkin siihen, millaisia vaikutuksia kampanjoilla on nuorten seksuaaliterveyteen. Vaikka nuorten seksuaaliterveyteen liittyviä kampanjoita on toteutettu sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa, kampanjoiden vaikuttavuutta ei ole tutkittu kovinkaan paljon. Siten tutkimusaineistosta vain kuusi liittyi suoranaisesti kampanjoihin. Neljä tutkimusta käsitteli Yhdysvalloissa toteutettuja kampanjoita. Aineiston perusteella voi saada käsityksen kampanjoiden vaikutuksista lähinnä amerikkalaisiin nuoriin. Eurooppalaisten kampanjoiden vaikutuksista nuorten seksuaaliterveyteen ei löytynyt ainakaan englanninkielisiä artikkeleita. Koska aineisto rajattiin käsittämään ainoastaan englanninkieliset artikkelit, muunkieliset eurooppalaiset artikkelit jäivät kokonaan pois tutkimusaineistosta.

Tutkimustulosten mukaan kampanjoiden vaikuttavuuteen liittyy olennaisesti kohderyhmän huomioonottaminen. Kampanjoiden viestit tulee suunnitella ja kohdentaa halutulle kohderyhmälle. Nuorille suunnatuissa kampanjoissa kannattaa myös hyödyntää nuorten omia ideoita ja antaa heille mahdollisuus suunnitella ja toteuttaa kampanjoita omalle ikäryhmälleen. Tuloksista käy myös ilmi, että kampanjoiden vaikutukset tehostuvat, kun käytetään erilaisia vaikuttamisen välineitä samanaikaisesti ja mahdollisimman pitkään. Kyseisiä välineitä voivat olla esimerkiksi tietokoneavusteinen neuvonta, Internet sekä joukkotiedotusvälineet. Mukana voi olla myös erilaisia ihmissuhdemenetelmiä. Tutkimustuloksista käy myös ilmi, että television kautta välitetty informaatio saavuttaa kohderyhmänsä ja vaikuttaa sekä nuoriin että heidän vanhempinsa. Tulokset viittaavat siihen, että riittävän intensiiviset joukkotiedotusvälineitä käyttävät kampanjat vaikuttavat tehokkaammin kuin interventiot tai perinteiset seksuaalivalistusmenetelmät.

Tutkimusaineiston välittämää tietoa voidaan hyödyntää myös sairaanhoitajan työssä. Nuorten kanssa työskennellessä on hyvä muistaa, että perinteisillä sukupuolitautilien vaarallisuudesta kertovilla valistuksilla ei näytä olevan vaikutusta nuorten seksuaalikäyttäytymiseen. Heidän kanssaan tulee toimia heidän omista lähtökohdistaan käsin. Hoitajan

tulee muistaa kunnioittaa nuorten ajatus- ja arvomaailmaa, vaikka se poikkeaisikin hoitajan omista käsityksistä. Hoitaja voi rohkaista nuoria kohti parempaa ja terveempää seksuaalikäyttäytymistä tarjoamalla heille perusteltua tietoa ja mahdollisuuksia asioiden pohtimiseen ryhmissä ja itsenäisesti. Nuoren pienimpäänkin aloitteeseen kannattaa tarttua. Sairaanhoitajana voi myös toimia tukena, avustajana ja mahdollisuuksien antajana nuorten suunnittelemisissa ja toteuttamisissa kampanjoissa. Joukkotiedotusvälineiden kautta toteutettavat suurimuotoiset kampanjat saattavat jäädä toteuttamatta - tai niitä ei voi toteuttaa kovin usein - rajallisten taloudellisten resurssien vuoksi. Sairaanhoitaja voi kuitenkin järjestää erilaisia pienimuotoisia ryhmiä, joissa nuoret voivat käyttää hyödykseen tietokoneiden tarjoamia mahdollisuuksia ja toteuttaa pienimuotoisia kampanjoita Internetin kautta – esimerkiksi levittämällä hyödyllistä tietoa nuorten käyttämien keskustelusivustojen ja vastaavien kanavien kautta.

Sairaanhoitajana voi myös auttaa nuoria saavuttamaan taitoja, joiden avulla he kykenevät luomaan oman käsityksenä terveellisestä seksuaalikäyttäytymisestä. Tällaisia keskusteluun ja asioiden pohdintaan liittyviä mahdollisuuksia voidaan toteuttaa ryhmämuotoisesti tai yksityisesti esimerkiksi sairaanhoitajan toimiessa omahoitajana nuorelle. Näin nuoret voivat oppia suojautumaan television ja Internetin tarjoamalta epäterveelliseltä ja heitä vahingoittavalta informaatiolta. Nuoret voivat myös halutessaan peilata omia ajatuksiaan ja käsityksiään seksuaaliterveydestä sairaanhoitajan kanssa käydyissä keskusteluissa. Näin nuoret saavat tukea itsenäisen ajattelun kehittymiselle sekä omien mielipiteiden ja käsitysten muodostamiselle seksuaaliterveydestä riippumatta siitä mitä joukkotiedotusvälineiden kautta suunnattu informaatio pyrkii heille tarjoamaan.

LÄHTEET

- Bildjuschkin, Katariina – Ruuhilahti, Susanna 2008: Seksiä vaatteet päällä. Tammi. Helsinki
- Borawski, Elaine A. - Trapl, Erika S. - Adams - Tufts, Kimberly - Hayman, Laura L. - Goodwin, Meredith A. - Lovegreen, Loren D. 2009: Taking Be Proud! Be Responsible! to the Suburbs: A Replication Study. Perspectives on Sexual and Reproductive Health, 2009, 41 (1): 12-22.
- Brown, Jane D. - Keller, Sarah N. 2000: Can the mass media be healthy sex educators? Forum. Sex education outside of school. Volume 32, Number 5, /October 2000.
- Bull, Sheana S. - Posner, Samuel F. - Ortiz, Charlene - Beaty, Brenda - Benton, Kathryn - Lin, Lillian - Pals, Sherri L. - Evans, Tom 2007: POWER for Reproductive Health: Results from a Social Marketing Campaign Promoting Female and male Condoms. Journal of Adolescent Health 43 (2008) 71-78.
- Delgado, Hernan M. - Austin, Bryn S. 2007: Can media promote responsible sexual behaviors among adolescents and young adults? Current Opinion in Pediatrics 2007, 19:405-410.
- DuRant, Robert H - Wolfson, Mark - LAFrance, Betty - Balkrishnan, Rajesh - Pharm., M.S. Altman, David 2004: An evaluation of a mass media campaign to encourage parents of adolescents to talk to their children about sex. Journal of Adolescent Health 38 (2006) 298.e1-298.e9.
- Escobar-Chaves, Liliana S. - Tortolero, Susan R. - Markham, Christine M. - Low, Barbara J. - Eitel, Patricia - Thickstun, Patricia 2005: Impact of the Media on Adolescent Sexual Attitudes and Behaviors. Pediatrics. Official Journal of the American Academy of Pediatrics. 2005; 116;303-326.
- Geary, Cynthia Waszak - Burke, Holly McClain - Castelnau, Laure - Neupane, Shailes - Sall, Yacine, Ba Sall - Wong, Emily - Tucker, Heidi Toms 2007: MTV's "Staying Alive" global campaign promoted interpersonal communication about HIV and positive beliefs about HIV prevention. AIDS Education and Prevention, 19 (1), 51-67, 2007.
- Hesan Nuorten Ääni- kampanja. 2004. Verkkodokumentti. <<http://www.nk.hel.fi/hna/ajankohtaista/ideoistaaloitteita.doc>>. Luettu 27.12.2009.
- Hesan Nuorten Ääni- kampanjan toimintakertomus v. 2004. Verkkodokumentti. <http://www.nk.hel.fi/hna/materiaalit/toimintakertomus_2004.doc>. Luettu 27.12.2009.

- Huhman, Marian - Bauman, Adrian - FAFPHM - Bowles, Heather Bowles R. 2008: Initial Outcomes of the VERB Campaign. Tweens' Awareness and Understanding of Campaign Messages. *American Journal of Preventive Medicine* 2008;34(6S).
- HUUTA-projekti. Huumeiden käytön- ja tartuntatautien leviämisen ehkäisy Helsingissä ja Tallinnassa. 1.1.2004 – 31.7.2007 Loppuraportti.
- Högström, Anne 2002: Yhteiskunnallinen viestintä. Inforviestintä Oy, 2002. Tammer-Paino Oy. Tampere.
- Keller, Sarah N. - Brown, Jane D. 2002: Media interventions to promote responsible sexual behavior. *The Journal of Sex Research*. Volume 39, Number 1, February 2002. pp. 67-72.
- Kondomi on kevyempi kantaa kuin hiv- kampanja. 2007. Verkkodokumentti <<http://www.redcross.fi>>. Luettu 30.8.2009
- Korteniemi – Poikela E, Cacciatore R. Seksuaalisuuden portaati. Opetushallitus. 2000.
- Kosunen, Elise 2006: Seksuaaliterveyden edistäminen Suomessa. Stakes, työpapereita 5/2006. Muistio työryhmälle tausta-aineistoksi. Helsinki.
- ”Mistä sitä tietää...” –turvaseksikampanja. 2006. Verkkodokumentti. <<http://www.aidstukikeskus.fi>>. Luettu 30.8.2009.
- MOT Kielitoimiston sanakirja 2.0 2009. MOT sanakirja. Kielikone. Verkkodokumentti. <<http://mot.kielikone.fi.ezproxy.metropolia.fi/mot/metropolia/netmot.exe>> . Luettu 21.9.2009.
- MOT Kielitoimiston sanakirja 1.0 2009. MOT sanakirja. Kielikone. Verkkodokumentti. <<http://mot.kielikone.fi.ezproxy.metropolia.fi/mot/metropolia/netmot.exe>> .Luettu 21.9.2009.
- Noar, Seth M. - Palmgreen, Philip - Chabot, Melissa - Dobransky, Nicole - Zimmerman, Rick S. 2007: A 10-Year Systematic Review of HIV/AIDS Mass Communication Campaigns: Have We Made Progress? *Journal of Health Communication*, 14:15-42, 2009.
- Petersen, Jakob – Atkinson, Philip – Petrie, Sarah – Gibin, Maurizio – Ashby, David – Longley, Paul 2008: Teenage pregnancy - New tools to support local health campaigns.
- Health & Place* 15 (2009) 300-307.
- Sannisto, Tuire -Kosunen, Elise. Promotion of adolescent sexual health in primary care: survey in Finnish health centres. *European Journal of Contraception & Reproductive Health care*. 14(1):27-38, 2009 Feb. <http://ovidsp.uk.ovid.com>. Luettu 6.10.2009.

- Seksin ABC vastaisku pornolle ja väkivaltaviihhteelle. Väestöliitto. Verkkodokumentti. <<http://www.tukiasema.net>.>. Luettu 30.8.2009.
- Seksi on sydämen asia- kampanja. 2007-2010. Suomen terveydenhoitajaliitto ry. Verkkodokumentti. <<http://www.terveydenhoitajaliitto.fi>.>. Luettu 30.8.2009.
- Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2007. STM. Verkkodokumentti. <<http://pre20090115.stm.fi>>. Luettu 5.11.2009.
- Suomen terveydenhoitajaliitto ry. Verkkodokumentti. <<http://www.terveydenhoitajaliitto.fi>>. Luettu 30.8.2009.
- Suomen World Vision - Lasten ja nuorten hiv/aids- valistushankkeet. 2007. Verkkodokumentti. <<http://wordvision.fi>>. Luettu 29.12.2009
- Suomen World Vision - Mumbai_Thane, aidsin ehkäiseminen. 2005. Verkkodokumentti. <<http://www.worldvision.fi>> Luettu 29.12.2009.
- Suomen World Vision – Nabuyoga (2004), Kituntu (1997). Kummilapsihankkeet. 2004. Verkkodokumentti. <<http://www.worldvision.fi>>. Luettu 29.12.2009.
- Terveydenhuollon psykologit ry. Verkkodokumentti. <<http://www.terveydenhuollonpsykologit.fi>>. Luettu 30.8.2009.
- Torkkola, Sinikka. Johdanto terveystietoon. 2002. Verkkodokumentti. <<http://www.uta.fi>>. Luettu 2.4.2010.
- Tucker, Janet S. – Fitzmaurice, Ann E. – Imamura, Mari – Penfold, Suzanne – Penney, Gillian C – van Teijlingen, Edwin – Shucksmith, Janet – Philip, Kate L. 2006: The effect of the national demonstration project Healthy Respect on teenage sexual health behaviour. European Journal of Public Health, Vol. 17, No. 1, 33-41.
- Underwood, Carol – Hachonda, Holo – Serlemitsos, Elizabeth – Bharath-Kumar, Uttara 2004: Reducing the risk of HIV transmission among adolescents in Zambia: Psychosocial and behavioral correlates of viewing a risk-reduction media campaign. Journal of Adolescent Health 38 (2006) 55.el-55.el 13.
- Väestöliiton seksuaalipoliittinen ohjelma 2003. Väestöliitto. Verkkodokumentti. <<http://www.vaestoliitto.fi>>. Luettu 15.9.2009.
- Waddington, Deborah. Toronto Public Health, Sexual Health Promotion, Community Forum March 30, 2007. www.toronto.ca/health/sexualhealth. Luettu 17.9.2009
- Zimmerman, Rick S - Palmgreen, Philip M - Noar, Seth M - Lustria, Mia Liza A - Lu, Hung - Yi - Horosewski, Mary Lee 2007: Effects of a Televised Two-City Safer Sex Mass Media Campaign Targeting High-Sensation - Seeking and Impulsive - Decision-Making Young Adults. Health Education & Behavior, Vol. 34 (5): 810-826.

TAULUKKO 1

TIEDONHAKUTAULUKKO

TIETOKANTA	HAKUSANAT	OSUMAT	OTSIKON PERUSTEELLA VALITUT	TIIVISTELMÄN PERUSTEELLA VALITUT	AINEISTON PERUSTEELLA VALITUT	KÄYTETYT
PubMed	sexual health campaign adolescent	445	4	4	4	Zimmerman ym. 2007. Geary ym. 2007. DuRant ym. 2006. Underwood ym. 2006.
PubMed	sexual health promotion adolescent	1075	1	1	1	Borawski ym. 2009.
Ovid: Medline	sexual health campaign adolescent	11065	1	1	1	Delgado ym. 2007.
	sexual health campaign adolescent	11065	1	1	1	Keller ym. 2002.
Ovid: Medline	sexual health project adolescent	10033	1	1	1	Tucker ym. 2007.
Ovid: Medline	teenage pregnancy campaign	13071	1	1	1	Petersen ym. 2009.
PubMed	reproductive health campaign youth	79	1	1	1	Bull ym. 2008.
PubMed	campaign teenager messages	154	1	1	1	Huhman ym. 2008.
PuMed	mass-media campaign sexual health	97	1	1	1	Noar ym. 2009.
PubMed	media sexual health promotion	167	1	1	1	Escobar-Chaves ym. 2005.
PubMed	media sexual health promotion	167	1	1	1	Brown ym. 2002.

TAULUKKO 2

TUTKIMUSARTIKKELEIDEN ANALYYSIKEHYS

Tekijä(t), vuosi, ja maa jossa tutki- mus on tehty	Tarkoitus	Kohderyhmä (otos)	Aineiston keruu ja analy- sointi	Päätulokset	Huomattavaa
Borawski ym. 2009 USA	HIV:n ehkäisy. Puolet kou- lusta osallistui interventioon ja puolet osallistui yleiseen terveyden edistämisen oh- jelmaan.	9. ja 10. luokkalaiset kah- destakymmenestä eri kou- lusta vuosina 2000 - 2002.	Satunnaistutkimus. Tu- lokset analysoitiin heti sekä 4 kk ja 12 kk myö- hemmin.	Interventioon osallistuneiden nuor- ten tietoisuus HIV:stä, muista su- kupuolitaudeista sekä kondomin käytöstä lisääntyi merkittävästi.	Selvemmin vaikutukset havaittiin lähiökoulujen oppilaiden sekä miespuolisten oppilaiden keskuu- dessa.
Brown ym. 2000 USA	Kannustaa tiedotus- välineitä vastuullisempaan sisältöön seksuaalisuuden alueella.	Lapset ja nuoret.	Asiantuntija-artikkeli.	Nuoria tulisi varustaa sellaisiin taitoihin, joita he tarvitsevat kyetäkseen luomaan terveellisen sukupuolielämän huolimatta siitä, mitä tiedotusvälineet useimmiten pyrkivät opetta- maan.	Artikkelin mukaan tiedotusväli- neiden, mm. Internetin antama kuva seksuaalisuudesta on muut- tumassa, pyrkimyksenä on roh- kaista tiedotusvälineitä esittämään terveellisempiä näkemyksiä sek- suaalisuudesta.
Bull ym. 2007 USA	Lisätä kohderyhmän tietoi- suutta naisten ja miesten kondomeista, muokata asen- teita niiden käytöstä ja lisätä sekä naisille että miehille suunnatun kondomin käyttöä.	15 – 25 -vuotiaat englantia äidinkielenään puhuvat latino- ja afroamerikkalaiset naiset Californian ja Neva- dan niissä osissa, joissa on korkea esiintyvyys suku- puolitauti- ja teiniraskausti- lastoissa.	Poikittaiskysely.	Kondomin käytössä ei havaittu muutoksia ennen ja jälkeen kam- panjan.	Naisten keskuudessa havaittiin jonkin verran altistusta kampanjan vaikutuksille.
Delgado ym. 2007 USA	Arvioida nuorten seksuaali- terveyteen vaikuttamaan pyrkineiden viimeaikaisten	Nuoret aikuiset.	Tutkimusartikkeli.	Tiedotusvälineitä voidaan käyttää tehokkaasti nuorten seksuaaliter- veyden edistämiseen. Vaikutus	Menetelmiä voidaan toteuttaa terveysasemilla, kouluissa, yli- opistoissa ja jopa valtakunnallisel-

	mediakampanjoiden toimivuutta sekä USA:ssa että Euroopassa.			korostuu, kun samassa yhteydessä käytetään ihmissuhdetaitoja.	la tasolla laajojen tiedotusvälinekampanjoiden avulla.
DuRant ym. 2004 USA	Rohkaista nuorten vanhempia puhumaan lapsilleen sukupuoliasioista.	12 – 19 -vuotiaiden nuorten vanhemmat.	Ennen ja jälkeen kampanjan toteutetut puhelinhaastattelut nuorten vanhemmille.	12,5 % mainokset nähneistä vanhemmista olivat puhuneet lapsilleen sukupuoliasioista, aikaisemmin asioista puhuneista vanhemmista 9,9 %:lle oli tullut myönteisiä asenteita keskusteluun ja 12,3 %:a mainonnan nähneistä vanhemmista olivat aikeissa keskustella lastensa kanssa asiasta seuraavan kuukauden aikana.	Altistuksen nähtiin vaikuttaneen nuorten vanhempiin siten, että he olivat kampanjan aikana keskustelleet lastensa kanssa sukupuoliasioista tai olivat aikeissa keskustella seuraavan kuukauden aikana.
Escobar-Chaves ym. 2005 USA	Määritellä, mitä tiedetään aikaisempien tutkimusten pohjalta median vaikutuksesta teini-ikäisten seksuaaliasenteisiin ja käyttäytymiseen.	Nuoret.	Yleiskatsaus muista tutkimuksista.	Television, musiikin ja elokuvien seksuaalinen sisältö tiedetään, mutta ei tiedetä muiden joukkotiedotusvälineiden, kuten radion, mainonnan ja Internetin seksuaalisen sisällön laajuutta.	Tutkimusmenetelmät ja -metodit eivät ole riittävän kehittyneitä luotettaviin tutkimustuloksiin.
Geary ym. 2007	Pyrkiä ehkäisemään 16 – 25 -vuotiaiden nuorten HIV-tartuntoja.	16 - 25-vuotiaat nuoret 166:ssa eri maassa. Kampanjan lopputulos arvioitiin Nepalissa, Brasiliassa ja Senegalissa.	Kotitalouksista mielipidekyselyjen avulla. Suorapalautetekniikka.	Kampanja edisti ihmisten välistä kommunikointia ja vaikutti myönteisesti nuorten uskomuksiin liittyen HIV:n ehkäisyyn.	Maaailmanlaajuisilla tiedotusvälinekampanjoilla on vaikutusta sosiaalisen käyttäytymisen normeihin.
Huhman ym. 2008. USA	Arvioida nuorten kykyä ymmärtää joukkotiedotuskampanjoiden viestejä.	2729 9 – 13 -vuotiasta nuorta.	Poikittaistutkimus. Tiedot kerättiin vuosina 2002 - 2003.	Ensimmäisen kampanjavuoden jälkeen lähes 3/4 nuoresta tiesi kyseisestä kampanjasta. Lähes 1/5 nuoresta muisti spontaanisti kampanjan siitä kysyttäessä. Kaiken kaikkiaan 43% nuorista tiesi VERB- kampanjasta.	Arvioimalla monivuotisten kampanjoiden varhaisia vaikutuksia voidaan vaikuttaa tehokkammin kampanjaan tulevana vuosina.

Keller ym. 2002 USA	Median välityksellä tapahtuva seksuaaliterveyden edistäminen.	Perheille suunnattu informaatio.	Kansainvälisistä tutkimuksista tehty katsaus.	Turvalliseen sukupuolikäyttäytymiseen liittyvät tiedotusvälinekampanjat ovat yhteydessä nuorten lisääntyneeseen kondomin käyttöön ja seksuaalisen aktiivisuuden vähenemiseen.	
Noar ym. 2009 USA	Suorittaa systemaattinen katsaus viimeisen 10 vuoden aikana toteutetuista HIV/AIDS joukkotiedotuskampanjoista.		Materiaali etsittiin saman alan tieteellisistä tutkimusartikkeleista. Artikkelien koodaus.	Verrattuna aikaisempiin kampanjoihin uusissa kampanjoissa hyödynnettiin tehokkaammin eri metodeja.	Huolimatta myönteisistä edistysaskelista useimmissa HIV/AIDS -kampanjoissa käytetään yhä vanhentuneita tuloksen arviointijärjestelmiä.
Petersen ym. 2008 UK	Esitetään uusia teiniraskauksien ehkäisyyn liittyviä menetelmiä.	Köyhien kaupunginosien nuoret ja koulujen yläasteet.	Vuosina 2002 - 2005 kerätty tieto nuorista synnyttäneistä äideistä ja laillisen abortin tehneistä teini-ikäisistä.	Koulut saatu mukaan projektiin ja toimintamallit tarjonneet kehityksen, jolla voidaan ennakoida tulevien vuosien teiniraskauksien lukumäärää.	
Tucker ym. 2007 UK	Maanlaajuinen projekti Skotlannissa, jonka tarkoituksena oli arvioida koulussa annetun seksuaaliterveysvalistuksen arvoa.	Ylä-asteikäiset nuoret (keski-ikä 14 vuotta ja 6 kuukautta).	Poikittaistutkimus, jossa käytettiin mielipidekyselyä sekä ennen että jälkeen tutkimuksen.	Valistuksella ei ollut juurikaan vaikutusta nuorten sukupuolikäyttäytymiseen.	Koulujen seksuaaliterveysvalistusten mielekkyyden kyseenalaistaminen.
Underwood ym. 2006 USA	Arvioida nuorten itse suunnitteleman tiedotusvälinekampanjan vaikutuksia.	13 - 19-vuotiaat nuoret.	Lähes 2000 kyselyyn osallistuvaa nuorta.	Kondomin käytön lisääntyminen. Sukupuolisen kanssakäymisen väheneminen.	
Zimmerman ym. 2007 USA	Pyrkimyksenä edistää turvallisempaa seksuaalikäyttäytymistä riskiryhmään kuuluvien nuorten keskuudessa.	Riskiryhmään kuuluvat nuoret.	Viiden kohdan Likert-kaavake.	Kohderyhmä oli erittäin altis kampanjan vaikutuksille. 85 - 96 % raportoi nähneensä yhden tai useamman kampanjatiedotteen.	Huolellisesti kohdennetun ja intensiivisen joukkotiedotusvälinekampanjan avulla voidaan vaikuttaa nuorten turvallisempaan seksuaalikäyttäytymiseen.